

C. A. Gottlund och skogsfinnarna i Skandinavien

Rapport från FINNSAM-seminarium på Hanaholmen

24-26 april 2009

av Arne Vannevik

Nätverket FIINNSAM ersatte i år sin sedvanliga vårkonferens med ett seminarium 25–26 april 2009 på Hanaholmen – kulturcentrum för Sverige och Finland. Medarrangörer var Märkesåret 1809, Hanaholmen och Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, det vill säga Finska litteratursällskapet, förkortat SKS. Ett 35-tal deltagare var anmälda.

Fredag 24 april

Utanför själva seminariet men på vägen dit, ombord på Vikings Mariella avhöll FINNSAM sitt årsmöte under ordförandeskap av Maarit Kalela-Brundin. Valen gick mestadels i omvalets tecken. Och Maud Wedin fortsätter alltså som sammankallande i ledningsgruppen. Årsmötesprotokollet kommer att publiceras i FINNSAM-information nr 2/2009. En trevlig middag avslutade kvällen.

Lördag 25 april

Resan till Stockholm från de olika orterna hade företagits med bil, vilket förenklade aktiviteterna i Helsingfors, där vi först gjorde ett kort studiebesök på Finska litteratursällskapet. Arkivchefen, Lauri Harvilahti, informerade om verksamheten och om pågående omorganisation och ombyggnad. Verksamheten finns idag i fyra olika byggnader. En viss koncentration blir möjlig i framtiden, när nya utrymmen skapats under jord. Han berättade också om digitalisering av stora delar av arkivmaterialet och gav några prov på Gottlundmaterial.

*Studiebesök
på Finska
Litteratur-
sällskapet,
SKS.*

*Foto: Seppo
Remes*

Efter incheckning och en utsökt lunch startade så seminariet i den fina Alexis-lokalen, döpt efter Alexis Kivi, författare till den första egentliga romanen på finska, Seitsemän veljestä (Sju bröder), utkommen 1870. Specialrådgivare Henry Rask, Hanaholmen, hälsade välkommen, berättade om Hanaholmens tillkomst och höll därefter det inledande föredraget, betitlat **1809 i ett nordiskt perspektiv**. Rask fanns på plats hela seminariet och bidrog med värdefulla inlägg i anslutning till de olika föredragen.

Så fick vi återknyta bekantskapen med Lauri Harvilahti från SKS, som informerade om **Gottlund och hans efterföljare samt arvet från finska traditionsforskare**. Han nämnde bland annat, att Lönnrot genom sitt insamlingsarbete fick ett tidsmässigt försprång under de år som Gottlund var i Uppsala och Stockholm. Av efterföljare till Gottlund nämndes Kaarle Kroon och Väinö Salminen.

Risto Pulkkinens föredrag **Gottlunds personlighet och livshistoria – en olikänkare i två länder** var en kort sammanfattning av hans doktorsavhandling från 2003. Också han påpekade, att Lönnrot fick ett ointagligt försprång före Gottlund i att förbereda ett epos av de gamla runosångerna, medan Gottlund var i Sverige. Han framhöll också narcissistiska och oidipala drag i Gottlunds personlighet.

Så var det dags för det första föredraget av en av FINNSAM:s egna krafter. Hela fem av seminariets nio föredrag hölls av FINNSAM:s eget folk, ett tecken på vilken kunskapsuppbyggnad som har skett under de 17 år som nätverket har funnits. Det var skrivaren av dessa rader som talade om **Gottlund ur ett litteraturperspektiv**, såväl Gottlunds egna skrifter som litteraturen om honom. Här påpekades hur viktigt det är att Gottlunds dagböcker (nu slutsålda) så fort som möjligt ges ut i nya upplagor. Här nämndes också det svenskspråkiga Biografiskt lexikon för Finland, som är under utgivning. Band 2, ”Ryska tiden” väntas under 2009 eller 2010. Talaren uttryckte en förhoppning om en allsidig bild av Gottlund i detta sammanhang. Henry Rask meddelade, att artikeln om Gottlund redan föreligger på finska. Författaren är Risto Pulkkinen.

Dagens sista programpunkt var att hedra C. A. Gottlund genom ett besök vid hans gravsten. En gemensam krans från Solör-Värmland Finnkulturforening och FINNSAM nedlades av Maud Wedin och Jan Myhrvold. Den sistnämnde erinrade om Gottlunds stora insatser och Tuula Eskeland talade på finska. I den vackra kvällssolen togs åtskilliga foton.

*Kransnedläggning vid
Gottlunds grav*

Foto: Seppo Remes

Efter återkomsten till Hanaholmen väntade en förnämlig middag och så fortsatte kvällen med diskussioner i friare former.

Söndag 26 april

Jan-Erik Björk och Seppo Remes hade fått ett Hanaholmstipendium för att inventera och avfotografera Gottlundmaterial i olika arkiv i Helsingfors. Deras genomgång, som inledde söndagen, hade rubriken **Gottlunds material i finska arkiv – ett forskarperspektiv**. De fyra arkiv som besökts var SKS (Finska litteratursällskapet), Riksarkivet, Nationalbibliotekets (F.d. Universitetsbibliotekets) handskriftssamling och Museiverkets arkiv. Material, som nu finns hos Jan-Erik Björk och Seppo Remes, får inte publiceras utan tillstånd från respektive arkiv. Så småningom kommer dock mycket av materialet att digitaliseras.

Jan Myhrvold fortsatte så med **Gottlunds dokumentation i FINNSAM:S släktnamnsprojekt**. Detta projekt, som är ett av FINNSAM:s äldsta, närmar sig nu raskt sin fullbordan. En publikation är att emotse inom en inte alltför avlägsen framtid.

Lektor Paula Andersson föreläste om **Gottlund, skogsfinnarna och den finska språkdebatten**. Det finska skriftspråkets utvecklingsfaser presenterades med gammalfinska (bibelfinska) ca 1540 – 1820, tidig nufinska 1820- 1870 och nufinska 1870 - . För att belysa språkforskarnas syn på Gottlund presenterade hon ett citat från 1969 av Martti Rapola. I detta ingick följande rader:

För ett långt mer härsket angrepp vad gäller det savolaxiska i litteraturen stod den store diktsamlaren och fennomanen, men den i sak okritiske och i språkliga ting obehövande, K. A. Gottlund. I hans publikationer kan man hävda att manin för det savolaxiska övergick i rena tokerier. Bortsett från det faktum att Gottlund inte ens kunde finska ordentligt, publicerade han drygt två tusen sidor egensinnigt savolaxmål, där det vimlade av tidigare ej skådade dialektala märkligheter: ”Jag ställer bara upp en regel. Skriv som du talar! Och tala på din egen dialekts vis!”

På en fråga svarade Paula Andersson, att man i dag nog inte skulle ha uttryckt sig på samma sätt. Bland annat har förekomsten av finska som andraspråk, skillnader i språk mellan olika sociala grupper etc. lett till en större tolerans mot andra former av finska än standardfinskan. Under 1800-talet var språkfrågan också en politisk fråga. Det ansågs helt nödvändigt att nå fram till en gemensam syn.

Birger Nesholen, Norsk Skogfinsk Museum, informerade om **Gottlunds verksamhet på norska Finnskogen**. Här berättades om hur Gottlund i Norge drev ett slags praktisk minoritetspolitik och därigenom var långt före sin tid. Han startade den första finska bokhandeln i Norge. De norska skogsfinnarna fick genom Gottlunds agerande chansen att köpa tillbaka sina gårdar. Den saken hade troligtvis inte blivit löst utan hans medverkan.

Det avslutande föredraget hölls av Maud Wedin om **Gottlunds påverkan på integration och assimilation i de olika finnskogarna**. Hon påpekade att forskarna hittills mer koncentrerat sig på kolonisationsfasen. I framtiden bör alltså mer uppmärksamhet ägnas åt integration och assimilation.

Hon avslutade med att tacka medarrangörerna, däribland Hanaholmen för en utsökt miljö och inramning, alla medverkande och deltagare för intresse och engagemang.

Före avresan hann seminariedeltagarna med ett besök på den pågående, mycket stora utställningen på Ateneum, kanske den största någonsin, om Kalevala i konsten. Vi fick återse de klassiska Gallen-Kallela-bilderna liksom R.W. Ekmans ljuvt romantiska Ilmatar. Det var också många helt moderna verk. Kalevala fortsätter att inspirera nya generationer av konstnärer. Två av Ateneums tre våningar var helt fyllda med Kalevala-konst.

Detta utställningsbesök blev en utsökt slutvinjett på ett mycket fint seminarium, för vilket framför allt Maud Wedin ska ha ett stort tack.